מִשְּׁנָה. סוּכָּה יְשָׁנָה - שעשאה יותר משלשים יום קודם חג הסוכות, ולא פירש שעושה אותה לשם מצות סוכה (רש"י), והיינו שצריך לפרש בפיו בשעת עשייתו שכוונתו לשמה, ולא מספיק שחושב בלבו (שפת אמת), משום שצריך הוכחה על מעשיו שכוונתו לשם חג, אמנם בתוך שלשים אינו צריך לפרש בשפתיו, הואיל ובאותו זמן המעשה מוכיח על עצמו (מועד לדוד לט, וראה להלן ד"ה כל). ויש שכתב, שהכוונה שלא פירש במחשבתו שעושה לשם מצוה, אבל אין צריך שיפרש זאת בפיו (דברי נחמיה).

וכוונת המשנה על הסכך שהוא עיקר הסוכה, אבל הדפנות גם לדעת בית שמאי אין צריך שיהיו לשמה (ט"ז תרלו, א), ויש שכתב, שלדעת בית שמאי גם הדפנות צריך שיהיו לשמה (שפת אמת, בדעת הרמב"ם).

וּבֵית הִלֵּל מַכְשִׁירִין, אמנם אף לדעתם צריך לחדש בה איזה דבר (תוס' ד"ה סוכה, בשם הירושלמי), והחידוש צריך להיות דוקא בגוף הסוכה, וכגון שעושה בה איזה תיקון (רא"ש א יג, בשם בעל העיטור; ריטב"א לעיל ב, א), והיינו בסכך, אבל תיקון בדפנות אינו נחשב חידוש (ביכורי יעקב תרלו, א, בדעת הפמ"ג). ויש שכתב שמועיל חידוש גם באחת משלש הדפנות שמכשירות את הסוכה, אבל לא בדופן רביעית (שעה"צ שם, ז, בדעת הפמ"ג). ויש שכתב שמועיל אף אם עושה חידוש שאינו בגוף הסוכה, וכגון שהביא כסאות לסוכה כדי לשבת עליהם (רא"ש בשם הבה"ג, ע"פ קרבן נתנאל שם). ואם לא חידש בה דבר פסולה (ב"י או"ח תרלו, בדעת התוס'), ויש סוברים, שאינו אלא להידור מצוה, אולם בדיעבד מכשירים בית הלל אף אם לא חידש בה כלום (מאירי; ר"ן; ריטב"א שם). ■ להלכה, צריך לחדש דבר בגוף הסוכה לשם החג (שו"ע או"ח תרלו, א וראה שם כיצד מחדש), והוא למצוה בעלמא, ואינו מעכב [כדעת המאירי והר"ן] (משנ"ב שם, ד).

כָּל שֶׁעָשָׂאָהּ קוֹדֶם לָחָג שִׁלְשִׁים יוֹם, שמאז מתחילים לשאול בהלכות החג (רש"י), שגם בסוכות שואלים ודורשים בעניינו של חג שלשים יום קודם החג [כמו שדורשת הגמ' בפסחים (ו, א) לענין פסח, ומפסח לומדים לסוכות] (מהרש"א; ביאור הגר"א תכט, א, בשם הירושלמי). ויש שכתב, שאף שמעיקר הדין זה נוהג רק בפסח שהלכותיו מרובות, אבל בחג סוכות שאין הלכותיו מרובות, אין צורך להתחיל מוקדם כל כך (ב"י או"ח תכט), מ"מ נהגו כן אף בסוכות, שלא לחלק בין המועדים (ב"ח שם, וראה מהרש"א).

וכיון שבתוך זמן זה שואלים ודורשים בעניינו של חג, כל מי שעושה אז סוכה מן הסתם כוונתו לשם חג (רש"י), והיינו אף אם לא חשב כך בפירוש, כיון שבאותו זמן סתם עשיית סוכה הוא לשם חג [וכמו שמצינו בגמ' בזבחים (ב, ב) לענין קרבנות, שאין צריך שיחשוב בעשייתו כלום, שסתמו לשמה] (ע"פ מהר"ץ חיות). ודברי המשנה אמורים גם לדעת בית הלל, שמאותו יום ואילך אף מי שעושה סוכה סתם, אין צריך לחדש בה דבר (תוס' ד"ה ואם). ■ וכן הלכה, וכן אם עשאה בפירוש לשם חג, אפילו עשאה מתחילת השנה אין צריך לחדש בה דבר (שו"ע או"ח תרלו, א).

גְּמָרָא. אֲמַר קְרָא חַג הַסּוּכּוֹת שִׁבְעַת יָמִים לַה' סוּכָּה תֵּעָשֶׂה לְשָׁם חַג בְּעִינַן, שיש ללמוד ממה שאמרה תורה 'הסוכות וגו' לה'', שצריך לעשות את הסוכה לשם מצות ה' (רש"י), אבל ממה שכתוב 'חג הסוכות' אין ללמוד שצריך שתהיה עשיית הסוכה לשם החג, שדרך התורה לקרוא את החג על שם המצוות הנוהגות בו, וכמו שקוראת התורה לחג הפסח 'חג המצות' (פני יהושע). ויש שכתב, שהלימוד הוא מהכתוב 'חג הסוכות', שהיה לו לכתוב סוכות סתם, וכתב 'חג' ללמדנו שצריך שתהיה עשיית הסוכה לשם חג (פסקי רי"ד).

מַנִּין לְעֲצֵי סוּכָּה שֶׁאֲסוּרִין - והיינו הסכך, שהוא עיקר הסוכה, אבל הדפנות אין בהן איסור הנאה (רא"ש א, יג). ויש שכתב שגם הדפנות בכלל האיסור (רמב"ם סוכה ו, טו), שהן בטלות לסכך (ב"י או"ח תרלח, בשם הר"א מזרחי), ויש שביאר שהאיסור לא נאמר על עצם הסוכה, אלא על הדבר שמקיימים בו מצות סוכה, וכיון שבלי הדפנות אינו מקיים מצות סוכה, אף הן בכלל האיסור (חי' רבינו חיים הלוי על הרמב"ם שם, וראה בב"י שם שאפשר שהאיסור הוא רק מדרבנן). ויש שכתב, ששתי הדפנות הראשונות וטפח מהדופן השלישית, הנצרכים להכשר הסוכה, אסורים מדאורייתא, אבל שאר דפנות הסוכה אינן אסורות אלא מדרבנן (תוס' ביצה ל, ב ד"ה אבל, בשם ר"ת, וראה תוס' כאן ד"ה מנין וב"י שם), ויש שסובר שאם עשה את כל הדפנות בבת אחת, כולן אסורות, אבל אם בתחילה עשה רק כדי הכשר סוכה, מה שחוזר ומוסיף עליהן אינו בכלל האיסור (ר"ן ביצה יז, א מדפי הרי"ף). ■ וכן הלכה [כדעת הר"ן] (שו"ע או"ח תרלח, א, וראה ביאה"ל שם).

שֶׁאֲסוּרִין כָּל שִׁבְעָה - ליטול מהן עצים לצורך שימוש אחר (תוס' ד"ה מנין), כיון שעל ידי לקיחתם מהסוכה הוא מבטל מהעצים את קדושת הסוכה, אבל אין איסור ליהנות מעצי מסוכה העומדים במקומם על ידי שיניח עליהם דבר או שיסמוך עליהם (ט"ז תרלח, ג), ויש שסובר שאין ליהנות מהסוכה בשום שימוש שאינו בשביל קיום מצות סוכה, ולכן אסור אפילו לשבת בסוכה אם מתכוון שלא לשם מצות סוכה (עונג יו"ט מט וקובץ שיעורים ביצה אות ע, וראה שם ובקהלות יעקב ז, היאך מותר לשבת בסוכה בזמן שיורדים גשמים). ■ להלכה, אין איסור ליהנות מעצי הסוכה אלא באופן שמתבטלת מהם קדושת הסוכה [כדעת הט"ז] (משנ"ב שם, ד, וראה מהדו' דרשו שם הע' 5).

עֲשָׂאָהּ מִן הַקּוֹנִי וּמִן הַנִּימִין וּמִן הַגֶּרְדִּין פְּסוּלָה - אם עשה את הציצית מחוטים שנשארו תלויים על כנפי הבגד מחמת האריגה והתפירה, פסולה, הואיל ולא נתלו בבגד לשם ציצית, שציצית של מצוה צריך לתלותה בבגד לשם ציצית (רש"י). ויש שפירש, 'מן הקונין' - צמר שנתלש מהכבש על ידי שהלך בין הקוצים, 'מן הנימין' - מחוטי צמר קשים, שהם שלא כדרך חוטי הצמר שהם רכים, 'מן הגרדין' – מהצמר הנשאר בשיירי האריגה, ומיני צמר אלו הם פסולת הצמר ואין הדרך לטוות מהם בגדים, ולכן אינם ראויים לציצית, שצריך לעשות את הציצית ממין שעושים ממנו בגדים (בעל המאור ומאירי בשם הגאונים, וראה רמב"ם ציצית א, יא ביאור שונה במקצת). ויש שביאר שאינם ראויים לציצית משום ביזוי מצוה (כסף משנה שם, וב"י או"ח יא).

(אַלְמָא) דְּבָעֵינַן טָוְיָה לִשְׁמָהּ, ושקוה אף לפי רב, שגם לשיטתו צריך לעשות את הציצית לשמה, ולא נחלק על שמואל אלא על הטוויה (רש"י, לשיטתו לעיל בביאור דברי רב). ויש שפירשו שקושיית הגמ' היא רק לדעת שמואל, שמדברי רב אין להוכיח שצריך לעשות את הציצית לשמה (בעל המאור ומאירי, לשיטתם לעיל בביאור דברי רב, ולפי זה יש לגרוס 'אלמא', שכן רק מדברי שמואל מוכח שצריך לשמה).

■ המשך במילואים עמ' 120